

партнерська взаємодія, що є дієвим засобом взаємного підвищення виховного потенціалу ЗНЗ і його партнерів: сімей, громадських організацій і закладів та установ системи державної підтримки людини (органи правопорядку, заклади охорони здоров'я, МНС, СЕС, соціальні служби тощо).

Виховний потенціал середовища спрямовується на обмеження його негативних факторів та посилення позитивних. Таким чином, сформоване превентивне середовище збагачує його виховний потенціал.

Література

1. Бех І. Д. Виховання особистості. Сходження духовності : [наукове видання] / Іван Дмитрович Бех. – К. : Либідь, 2006. – 272 с.
2. Гонтаровська Н. Б. Освітнє середовище як фактор розвитку особистості дитини : монографія / Н. Б. Гонтаровська. – К.: РВА “Дніпро –VAL”, 2010. – 623 с.
3. Иванов С. П. Ребенок как субъект жизни в пространстве образования современного мира / С. П. Иванов // Мир психологии. – 2002. – №1. – С.46–55.
4. Лукина А. К. Проектирование пространства развития подростка в современных условиях / А. К. Лукина // Педагогика. – 2002. – №1. – С.23–27.
5. Сокольников Ю. П. Теория воспитательных пространств / Ю. Г. Сокольников. – Москва-Белгород, 1998. – 40 с.

О. М. Пархоменко

м. Київ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ ДО ВЕДЕННЯ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Анотація. Розкрито засади створення системи формування в учнів готовності до ведення фермерського господарства як результату організації в школі навчальної, трудової, самоосвітньої, самовиховної й інших видів діяльності.

Ключові слова. Формування готовності старшокласників, фермерське господарство.

Проблема дослідження розглядається у філософському, психологічному, загальнопедагогічному і конкретнопедагогічному аспектах. Виділяються суттєві й значущі для подальшого аналізу уявлення видатних філософів про працю, підготовку старшокласників до неї в сучасних умовах (Г. Сковорода, М. Бердяєв, М. Мамардашвілі, В. Кремень, І. Зязюн). Так, Г. Сковорода розглядав шлях до щасливого життя особистості, її моральне виховання, розумовий і емоційний розвиток тільки у зв'язку із спорідненою працею і самопізнанням [1].

Проаналізувавши результати досліджень сучасними науковцями (Ю. Бабанский, О. Мельник, Р. Гарбич, А. Казаков, О. Тополь, А. Кучерявий та ін.) різних аспектів готовності до праці доцільно зробити висновок про необхідність цілісного та особистісно орієнтованого підходів до її формування. На їх основі обґрунтовується концепція формування у сільських школярів готовності до ведення фермерського господарства. Проектування цілей, змісту та основних вимог до організації цього процесу спрямовано на розв'язання існуючих у практиці трудового навчання і виховання майбутніх фермерів суперечностей та з урахуванням таких факторів, як геополітичний, соціально-

економічний та особистісно розвивальний. Сформульовано концептуальне бачення цілей відповідної підготовки.

Особистісно значущі цілі формування готовності визначають вихідні рівні готовності сільських школярів до фермерської праці, створення умов для прийняття старшокласниками цінностей фермерської діяльності як особистісних, формування в учнів смислуотворювальних мотивів оволодіння фермерською професією тощо. Соціально значущі цілі сприяють відродженню українського сільськогосподарського виробництва, формуванню особистості старшокласника, яка має досвід дослідницької та творчої діяльності в галузі організації сільськогосподарської праці.

Зміст професійно спрямованої освіти учнів сільської школи обов'язково повинен містити знання, вміння й навички у сфері виробництва фермерами сільськогосподарської продукції, саморегуляції поведінки в напрямі підготовки до праці та ставлення старшокласників до неї. Визначено характеристики змісту освіти майбутніх фермерів як цілісності, основний напрям розробки цього змісту – інтеграція усіх його компонентів. Основою концепції є система таких принципів: формування в учнів готовності до фермерської діяльності в процесі організації їхнього професійного самовизначення; спрямованості підготовки учнів до фермерської праці на внутрішнє сприймання професійних цінностей як особистісних в їхній цілісній єдності; інтеграції змісту спеціальної фахової підготовки майбутніх фермерів зі змістом основ самоосвіти, культури сільськогосподарського виробництва, основ сучасного менеджменту, маркетингу та правознавства ведення фермерського господарства; систематичного педагогічного забезпечення рефлексії професійного становлення старшокласників як майбутніх фермерів [2; 3].

Обґрунтовано модель фахівця-фермера, що містить системні та функціональні характеристики, вибір котрих здійснювався за двома критеріями: 1) відповідно до об'єкта і характеру соціально-професійних зв'язків, у які вступає фермер у процесі виконання своїх функцій; 2) відповідно до рівнів цілісності виявів властивостей особистості фахівця, що потенційно можуть мати місце під час реалізації цих функцій.

Структурними компонентами змісту моделі майбутнього фермера є характеристики його професійної діяльності: моральні якості особистості, національно, громадсько і особистісно значущі цінності та функціональні характеристики діяльності фахівця-фермера: виробничо-діагностичні, виробничо-прогностичні, виробничо-виконавські, організаційно-діяльнісні, професійно-творчі та комунікативно-управлінські уміння [3].

Беручи до уваги структуру цієї моделі та з позиції цілісного підходу до трудового виховання, під готовністю старшокласників до ведення фермерського господарства у загальному вигляді ми розуміємо сукупність взаємопов'язаних і взаємообумовлених властивостей особистості, складну багатоструктурну систему, основними компонентами-підсистемами якої є психологічна, морально-етична та практична готовності.

Предметом особливої уваги стає формування у старшокласників досвіду рефлексії професійного становлення та мотивів оволодіння професією фермера, безпосередньо пов'язаних із специфікою фермерської діяльності, соціально-економічними потребами сучасної країни і регіону у розбудові, відповідальністю за збереження звичаїв і традицій українських хліборобів, задоволенням особистих і сімейних потреб.

Доцільно акцентуватися на таких особливостях організації процесу оволодіння сільськими школярами вміннями ведення фермерського господарства: систематичність у створенні умов, за яких старшокласники не тільки набувають умінь, важливих для фермера, а й починають ставитись до них як до особистісних цінностей; оптимізація й забезпечення цілісного характеру процесу формування готовності учнів до ведення фермерського господарства; необхідність обов'язкового проведення додаткової роботи з педагогами і батьками учнів щодо реалізації навчальної програми з основ ведення фермерського господарства і завдань плану відповідних виховних заходів [5].

Суттєвими недоліками сучасної підготовки сільських школярів до ведення фермерського господарства є однобічна спрямованість на формування в учнів лише функціональних властивостей фермерської діяльності; недооцінка особистісного підходу в профільному навчанні й трудовому вихованні старшокласників, значущості народних хліборобських звичаїв та традицій; відсутність системного характеру педагогічних дій щодо науково обґрунтованого оновлення цілей, змісту, методів і форм професійного самовизначення старшокласників як майбутніх фермерів. Основні напрями подолання цих недоліків пов'язані з визначенням поняття готовності старшокласників до ведення фермерського господарства та обґрунтуванням системи її формування.

Система формування в учнів готовності до ведення фермерського господарства є результатом організації в школі навчальної, трудової, самоосвітньої, самовиховної й інших видів діяльності. Структурними компонентами системи є: педагогічне забезпечення перетворення в свідомості особистості старшокласника знань про якість фермера і фермерську працю з інформативного рівня на рівень самоцінного ставлення до цих знань; усебічне сприяння формуванню у старшокласників мотивів самопідготовки до виконання функцій фермера; безпосередня організація індивідуальної та колективної навчально-практичної діяльності учнів як засобу формування знань, умінь і якостей, необхідних у веденні фермерського господарства; стимулювання активності старшокласників у самопідготовці до фермерської праці.

Найважливішими умовами, що позитивно впливають на якість формування в учнів готовності до фермерської діяльності, є: а) педагогічна підтримка процесів рефлексії професійного становлення старшокласників, усвідомлення мотивів оволодіння необхідними фермеру вміннями; б) урахування вчителем різних аспектів нормативності й творчості, педагогічного впливу і саморегуляції в організації професійно спрямованої навчально-виховної діяльності старшокласників; в) забезпечення таких

системних характеристик професійної підготовки школярів, як її особистісно-розвивальна спрямованість (орієнтація на формування в учнів самоцінних знань і вмінь у сфері фермерського виробництва і самопідготовки до нього); г) інтегрованість системних і функціональних характеристик змісту професійної підготовки [4].

Суттєвою умовою цілеспрямованості та ефективності цього процесу є педагогічне управління на принципах співтворчості та співробітництва з учнями, основними функціями якого є мотивація активності вихованців у самопідготовці до ведення фермерського господарства та моральне стимулювання такої самопідготовки. Змінюється роль вчителя, який виступає суб'єктом професійної культури, здатним удосконалювати себе і сприяти загальному і професійному розвитку учнів.

Література

1. Сковорода Г. Твори у 2-х т. / Г. Сковорода. – В-во Українського наукового інституту Гарвардського у-ту, 1994. – Т. 2. – 450 с.
2. Гарбич Р.І. Формування у сільських школярів професійного інтересу до механізаторських спеціальностей : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Р. І. Гарбич / Науково-дослідницький ін-т педагогіки Української РСР. – К., 1991. – 23 с.
3. Казаков А.П. Школьнику о рыночной экономике : учеб. пособие для старшеклассников. / А. П. Казаков. – М. : Общество “Знание”, 1993. – 196 с.
4. Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа). Схвалена 22.11.2001 р. Міносвіти і науки України // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2002. – № 2. – С. 2 – 22.
5. Кучерявий А.О. Принципи розробки та розвивальні можливості програми шкільного курсу “Основи організації і ведення фермерського господарства” // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. / відп. ред. Т. І. Сущенко. – Київ;Запоріжжя, 2002. – Вип. 24. – С. 331 – 336.

З.П. Плохій
м.Київ

ЕКОЛОГІЧНЕ СВІТОБАЧЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

Анотація. Статтю присвячено висвітленню питань формування екологічного світобачення дошкільників.

Ключові слова: екологічне світобачення, діти дошкільного віку, екологічна свідомість, картина світу.

У період дошкільного віку дитина “відкрита” тому, що її оточує. Природа сприймається дітьми цілісно. Але це ще не означає, що вони розуміють екологічну взаємозалежність між усіма її компонентами. Грамотна організація дорослим простору впізнавання світу допомагає дитині зрозуміти життя у його цінності, значенні. Для того, щоб усвідомити значення світу, необхідно спочатку побачити, тобто відчути, роздивитися, і лише потім зрозуміти сенс та цінність життя. З цих вражень-переживань починається рух дитини до розуміння себе як невід’ємної частини всесвітньої та національної культури [4].